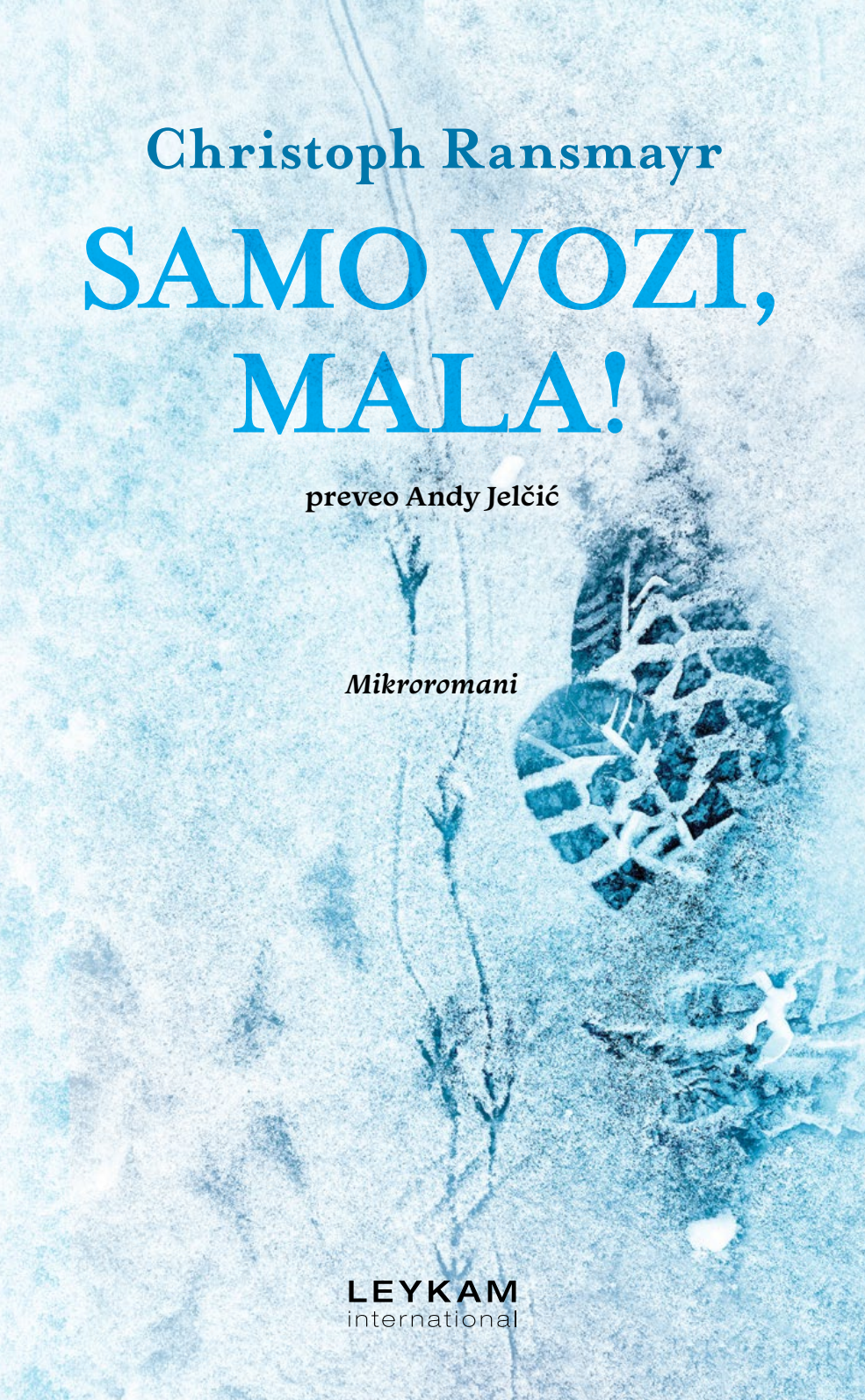

Christoph Ransmayr

SAMO VOZI, MALA!

preveo Andy Jelčić

Mikroromani

LEYKAM
international

Christoph Ransmayr
SAMO VOZI, MALA!

LEYKAM international

NAKLADNIK

Leykam international d.o.o., Ilica 42, HR-10000 Zagreb
www.leykam-international.hr

ZA NAKLADNIKA

Jürgen Ehgartner

UREDNIKA

Eugenia Ehgartner

PRIJEVOD S NJEMAČKOGA

Andy Jelčić

LEKTURA I KOREKTURA

Neli Mindoljević

© 2026 Leykam international d.o.o., Zagreb
Nijedan dio ove knjige ne smije se umnožavati,
fotokopirati ni na bilo koji drugi način reproducirati
bez nakladnikova pismenog dopuštenja.

© of the translation:

S. Fischer Foundation by order of TRADUKI.

Originally published as "Egal wohin, Baby" by Christoph Ransmayr.
Copyright © S. Fischer Verlag GmbH, Frankfurt am Main, 2024

Knjiga je objavljena uz financijsku potporu
Ministarstva kulture i medija Republike Hrvatske.

Republika
Hrvatska
Ministarstvo
kulture
i medija
Republic
of Croatia
Ministry
of Culture
and Media

ISBN 978-953-340-251-2

CIP zapis je dostupan u nacionalnom skupnom
katalogu knjižničnog sustava Bukinet (katalog.bukinet.hr)
pod brojem 991006051255809366.

Christoph Ransmayr

SAMO VOZI, MALA!

Mikroromani

S njemačkoga preveo
Andy Jelčić

Zagreb, 2026.

Krsni list kao predgovor

Bez obzira na to što svekoliki dokumenti, pločice na vratima i putovnice u mom životu – pa čak i ovitak ove knjige – pobijaju tu tvrdnju: ime mi je Lorcan. Točno: sebe sam krstio imenom Lorcan. Barem u duljini i trajanju ovih sedamdeset mikroromana.

Vjerojatno je jedna od igara mašte koje nas najviše oslobađaju odustajanje od imena, većini nas bez mogućnosti izbora nametnuto u danima dok smo bez razbora i sposobnosti korištenja

jezika ležali u pelenama i svoju volju mogli urlati u svijet jedino bez riječi, plačući ili crveni od ljutnje.

No kakva li, ne samo u svijetu zločina, velikih i malih bjegova, rituala u matičnom uredu i prijevara, revolucionarnog čina kojim odbacujemo to nadjenuto ime da bismo se još jednom iznova krstili i tako se pretvorili u tvorevinu vlastite volje: ja kao ne-ja.

Sjećam se najmanje triju imena koja sam u godinama djetinjstva tijekom igre ili cijelih dana uzimao jedno za drugim da bih se pretvorio u nekoga tko bih rado bio ili postao – imena koja su sva potjecala iz knjiga ili pripovijedaka, oduševljavala me, pa i opčinjavala. A sada, desetljeća poslije, još me jednom ime iz priče opsjeda ovih dana i vjerojatno će me opsjedati još dugo: Lorcan. To je ime iz još nenapisana romana koji se sastoji samo od črčkarija, a trebao bi biti naslovljen *Swan ili otkucaji zvijezda* i baviti se otkrićem stvarne veličine svemira.

Dakako da činjenice mojega dosadašnjeg života i svih priča povezanih s njim neće biti jednostavno odbačene, nego će ostati ono što su bile i jesu – u predmetnome slučaju: moja iskustva i sjećanja. Ostat će to i

u sedamdeset fotografija priključenih mojim mikroromanima, koje, usput rečeno, ni u jednome trenutku nisu bile ništa više od optičkih bilješki.

Međutim, pripisivanje stvarnih i istinitih autobiografskih slikovnih dokumenata i njihovih naslova strancu stvara mi, stvar nam svima, onaj slobodni prostor kojim nikada nismo raspolagali u sjeni identiteta dokazana službenim dokumentima: sada se napokon možemo uklopiti među likove romana ili scenarija i koristiti se povlasticama puke izmišljene osobe.

Poput zbirke mojih sedamdeset fotografija, nastalih u prolazu i bez oblikovnog i tehničkog dodatnog napora, i moji mikroromani sadrže isključivo činjenice i fragmente mog života. Svi su oni na navedenim mjestima doista doživljeni, izdržani ili propaćeni. Pritom je vrijedno spomenuti u kakvu su se kaotičnom vrtlogu slike i priče povremeno slagale jedna na drugu: vijesti o ljubavi i ratu na one o rođenju ili rajskome vrtu, bajka na izvještaj s bojišnice ili sjećanje na jedrenje Južnim Pacifikom na smrad bojnoga polja. Čini se da ne samo u fotoalbumima i arhivima činjenice naizgled

odijeljene svjetovima i stoljećima postaju prepoznatljivima jedne uz druge, nego se ponekad vrtlože tijekom samo jednog dana, u dramatičnim vremenima već i u jednom jedinom satu stvarnoga života.

Tako se ovdje govoreći o svojem životu kao *Lorcan* i prizore i trenutke iz njega ilustrirajući fotografijama, netko oslobađa težine svojih sjećanja i pretvara iscrpljenoga turista ili putnika ispunjena znatiželjom i čežnjom za putovanjima u opuštenoga pripovjedača.

Pozo de los Frailes, Andaluzija, ožujka 2024.

Maglena kapa. Ljeto na dalekom Arktiku prošlo je. Sunce više nije po beskrajnoj dnevnoj putanji kružilo oko broda, nego je ponovno potonulo iza obzora, ostavivši za sobom planine ravnih vrhova i otoke Zemlje Franje Josipa zakopane pod ledenjacima u plavome sumraku. Lorcan je stajao uz ogradu ruskoga ledolomca koji je svoje ime *Jamal* – jezikom sibirskih Neneka „kraj svijeta“ – opravdao na dugome putu tutnjeći kroz metar debeli zbijeni led prema Sjevernome polu. Odatle

se div pogonjen dvama atomskim reaktorima, s najjudaljenijega sjevera trebao kroz ledenu puštinju i santama leda prošarano otvoreno more između nenastanjenih otoka Arhipelaga Franje Josipa vratiti prema poluotoku Koli i u matičnu luku Murmansk.

Nakon tolikih sunčanih noći Lorcanovu je kabinu u taj večernji sat osvjetljavao još samo ekran njegova prijenosnog računala, kojim je pišući iz dana u dan pokušavao dosegnuti nutrinu jedne priče. Kad je nuklearni ledolomac prošao najjužnije otoke arhipelaga, Lorcan je kroz okrugli brodski prozor ispred pisaćega stola u plavome sumraku vidio zaravnani brijeg kako pleše na uzburkanome moru. Termički uzgon nad tim je brijegom oblikovao isparenja u magleni kapu i kao da želi nadopuniti njegov obris stavio mu vrh od oblaka, krunu od magle koja je naposljetku ostala u crnome moru leda i odletjela u noćno nebo.

Ledeni duhovi. Lorcan se s prijateljem koji je tako teško dišući, izobličen kemoterapijama, ležao pred njim u postelji onkološkoga odjela, svakoga proljeća uspinjao do ulaza u kilometrima duboku pećinu gornjoaustrijskoga Paklenog gorja. Iako je u neprovidnoj tami te pećine temperatura uvijek bila iznad nule, u sumračnome svjetlu ulaznoga prostora uzdizali su se na propuhu ledeni stupovi viši od metra, nastali otapanjem i kapanjem, da bi se na toplijemu proljetnom

vremenu rastopili u staklene čuvare špilje, u ledene duhove koji bi zasvjetlucali pod snopovima više čeonih i rudarskih svjetiljki što smo ih donijeli sa sobom.

Lorcan je prijatelju donio fotografiju tih duhova i prvi put mu slagao tijekom dugogodišnje zajedničke povijesti: nagnuo se prema bolesniku, kojega kao da je boljela svaka glasnije izgovorena riječ, i prošaptao: ponovno ćemo zajedno posjetiti duhove, čekaju te. No smrtno iscrpljeni prijatelj, koji je ne tako davno pri teškome radu na strmim obroncima i visinskim šumama imanja na brijegu opetovano pokazivao neiscrpnu snagu pileći rascijepljena debla srušena vjetrom, u štaglju gurajući i poravnavajući po stotinu kilograma teške bale sijena ili slijedeći odbjelo tele po stjenovitu terenu, bio je preslab da bi prema njemu makar okrenuo i glavu. Usmjerivši pogled napola zatvorenih očiju prema praznome zidu, dahnuo je jedva čujno: ledeni duhovi me čekaju.

U sjeni Sunčeve piramide. Lorcan je na rubu jednoga od kaotičnih prometnih pravaca Mexico Cityja – raskošne astečke metropole Tenochtitlán – prihvatio ponudu policajca da ga svojom jarkožutom VW-bubom odveze do grada piramida Teotihuacána.

Policajac Yaotl takve je taksi-vožnje u slobodne dane pretvorio u dodatnu zaradu, ali je i u takvim prigodama uvijek bio u odori. Teotihuacán, koji je prije više od dvije tisuće godina izgradio

zagonetni narod Tolteka, s njegovim golemim piramidama i ulicama za svečane mimohode, već su Asteci, Yaotlovi predci, pronašli napušten kad su u 13. stoljeću kao nomadi dolutali na meksičku visoravan. Useljenici su veličanstveni grad piramida prihvatili kao dar bogova, učinili ga svojim svetištem i preimenovali ga u *Teotihuacán: mjesto gdje čovjek postaje bogom*.

Najduljoj i najširoj ulici toga grada duhova, sa sjevera omeđena nizom ugaslih vulkana, a s juga planinskim lancem visokim gotovo tri tisuće metara, dali su naziv *Miccaotli: ulica mrtvih*. Tko se naime želio uspjeti u sferu bogova, morao je prvo napustiti ljudski svijet.

Yaotl, kojemu je odoru svakoga jutra glačala Kolumbijka u kiosku za novine, svojega je putnika kao štíćenika ili uhićenika s kamenoga parkirališta odvezao u grad piramida, u podnožju Sunčeve piramide čak ga uzeo za ruku, preporučio mu da se popne na taj nebeski brijeg i tako se isprva pretvori, doduše ne u boga, ali zato u nešto što svojom razmjernom sitnošću nalikuje kukcu, crvenome mravu koji će božju nadmoć moći doživjeti zastrašujuće jasno.

Najčudesnije na ovoj piramidi, rekao je Yaotl, pa i na cijelome gradu, u kojemu je kao u jednome od najvećih tadašnjega svijeta svojedobno živjelo više od 200 000 ljudi, nije njegova magična arhitektura, nego činjenica da je to svjetsko čudo stvoreno bez pisma, abecede i računala.

Ove monumentalne građevine, visoke do neba i sve izgrađene prema astronomskim zakonitostima, pokazuju da se putom prema bogovima može proći jedino tjelesnom snagom, snagom ratnikove odluke. Yaotl, ime koje je nosio na mjedenoj pločici odore, na astečkome nahuatlanskom znači *ratnik*.

Ne, Yaotl se već tako često penjao na Sunčevu piramidu da je sad htio pričekati suputnika u sjeni mimohodne platforme. I kad se Lorcan po jarkome podnevnom suncu počeo penjati sa skupinom hodočasnika i turista, u zadihanoj rijeci ljudi koja je molila, pjevala i mrmljala, učinilo mu se da se sa svakim korakom smanjuje dok se približava oblacima, sve dok nije nestao na obroncima ovoga brijega visokoga do neba, naslagana od tri milijuna tona vulkanskoga kamenja.

Moždani koralj. Nevrijeme se u vidu iznenadne pojave crnoplavoga zida od oblaka tako brzo približilo žalu brazilskoga obalnog grada Ubatuba da je Lorcan nakon kupanja u valovima u žurbi skupio ono malo stvari što ih je ponio u razgled obale. Tek pred automobilom parkiranim još ujutro u sjenu i mlina za šećernu trsku primijetio je da mu nedostaju ključevi automobila. Mora da ih je izgubio bježeći od nevremena ili već prije toga.

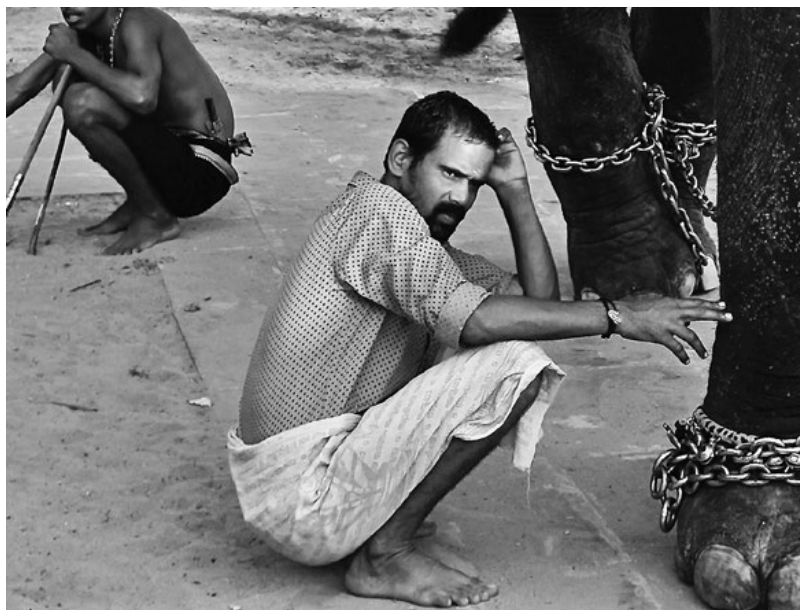
Naleti olujnoga vjetra, preplet munja i naleti vodenih koprena nisu dopuštali da ih odmah krene tražiti, no kad se nevrijeme premjestilo prema planinama u zaleđu Paratyja i prašumama savezne države Rio de Janeiro, Lorcan je počeo slijediti isprane ostatke vlastitih tragova u pijesku, prvo prema mjestu nagloga pokreta, a nakon bezuspješne potrage na mjestu gdje se kupao, korak po korak duž puta kojim je prošao uz obalu. Ne mogavši se sjetiti pouzdanih orijentacijskih točaka – pored kojih stijena ili rubova prašume je prošao... je li išao lijevo ili desno od raspuknutoga palmina debla, lijevo ili desno od nasukane plutače? – počeo je proklinjati sebe i svoju neopreznost: kako čovjek može izgubiti ključeve automobila na dijelu obale gdje autobus prolazi samo dvaput dnevno? Sranje, mrmljao je, urlao u huku valova opet i opet – sve dok nakon pola sata hoda nije ugledao ključ automobila na plastičnoj uzici pred olupinom ribarice napola utonule u pijesak. Moždani koralj! Kako je to mogao zaboraviti.

U sjeni te olupine poslijepodne je fotografirao taj kameni koralj što podsjeća na ljudski mozak. Koralj se iznenada našao pred njim poput ronioca što nepokrivene lubanje izlazi iz zemlje. Mora da su mu ključevi ispali iz džepa kad je posegnuo za fotoaparatom.

Zahvaljujući olakšanju što je pronašao ključeve, čime je sebi uštedio mnogo muke, Lorcanu je

do maloprije proklinjani put s malo orijentacijskih točaka ponovno postao šetnjom, pa je vidio što je sve previdio lišen toga ugodnog osjećaja – daljnje moždane koralje koje je sve više otkrivala oseka, a očito su pali žrtvom izbjeljivanja koralja i koča, ili su ih sakupljači izbili iz njihove okoline.

Kamenim koraljima potrebne su stotine godina za oblikovanje podmorskih kolonija, a tisuće godina za stvaranje grebena. Što bi ljudski mozak veličine tisućugodišnje koraljne nakupine mogao misliti, izumiti, naslutiti i pohraniti? Lorcan je unatoč sretnome pronalasku pod dojmom mahnite potrage za izgubljenim ključevima mogao misliti samo na to što bi takav golemi mozak sve mogao zaboraviti, izgubiti i potisnuti: bezbrojna iskustva, imena, putove i raskrižja – i bezbrojne ključeve.

Praznik slonova. Mimohod od samo dvanaest slonova prigodom hinduističkoga festivala Thris-sur Pooram, praznika slonova u Mararikulamu, nije dakako bio usporediv s povorkama u velikim gradovima na jugu Indije, pri kojima ponekad ulicama prolazi više od stotinu slonova ukrašenih zlatnim limenim ukrasima, niskama bisera, paunovim perjem, svilenim zastavama i mjedenim zvončićima. No Mahoutu Jadoou, jačaču slonova iz Mararikulama u saveznoj državi

Kerala, dvanaest je mužjaka koji su za Trissur Pooram uz glazbu pastirskih frula, timpana i rogova stupali selom pod baldahinima, to je bilo dovoljno svečano. Naime tu je procesiju već godinama predvodio Jadoov slon, najveći od svih.

Kad je Lorcan prethodne večeri pitao za timaritelja slonova, spomenuli su mu Jadooa, zbog toga što je svojega slona ponosno vodio bez željeznih kuka i šiljastih štapova koji su slona posebno boljeli na mekoj koži iza ušiju, a njima su drugi timaritelji radnim slonovima nametali svoju volju. Jadoou je bio dovoljan tek štap od bambusa – a i njega nije koristio zato da slona tuče, nego samo da bi slona malo pokucao po koži ili ga usmjerio kad bi u šumi ili kamenolomu valjalo obaviti najteže transportne ili tegleće poslove.

Jadoo je nekome neupućenom poput Lorcana čak mogao pokazati da slona, koji je pripadao još njegovu ocu, treba samo dotaknuti s dva prsta da bi mu naznačio kako treba načiniti korak naprijed ili ustranu. Samo s dva prsta! Jadoov otac upravljao je slonom do kraja života i predao ga je Jadoou dva mjeseca prije smrti. Tako je to moralo biti: timaritelj i slon su zajednica za cijeli život koja obično traje dulje od ljudskoga braka. Na određen način se i vole. Međutim, slon nikada ne oprašta ako ga se muči.

Jadoo je spremno prenio priču koju mu je sa Šri Lanke donio singalezijski turist. Ondje, u

brdima Kandyja, svake se godine priređuje vjerojatno najraskošniji mimohod slonova na svijetu, u čijemu središtu najveći i najljepši slon u zemlji u zlatnoj škrinji gradom nosi dragocjenu relikviju, Budin zub. U Kandyju je upravo onaj slon koji je kao najjači bio određen za nositelja zuba zgazio čovjeka. Toga svečanog dana on se iznenada izdvojio iz povorke, prokrčio si, ispočetka još vrlo pažljivo, put kroz mnoštvo, no onda je jednoga muškarca između tisuća uhvatio surlom, podignuo ga i svom silinom ga tresnuo o tlo, da bi ga zatim uz paničnu vrisku posjetitelja zgazio.

Tek je u danima nakon toga postalo jasnim da je zgaženi u svojstvu nekadašnjega timaritelja kasnijega nosača zuba noževima, kukama i šiljastim štapovima tako mučio da mu se potoci krvi iza ušiju nikada ne bi osušili. Zbog toga je vlasnik slona grubijana unatoč uobičajenoj cjeloživotnoj vezi u nekome trenutku otjerao i slona povjerio vodiču koji ga je izliječio, pomirio s ljudima i naposljetku ga vodio kao nosača svetoga zuba u velikome mimohodu.

I ondje je slon nakon gotovo trideset godina, u mnoštvu od četiri tisuće ljudi prepoznao svojega mučitelja. Iako su timaritelji u Kandyju budisti, a u Kerali hinduisti, rekao je Jadoo, iz slonova očista čine jednake pogreške ili pak sa svojim štićenicima žive u usporedivom suglasju,

zapravo miru. Naime slonovi ne poznaju nikakva boga osim onoga koji im sa štapom sjedi za vratom.

Divlji vodopad, preko kojega rijeka Traun, koja izvire u gornjoaustrijskome Mrtvom gorju, pada prema donjemu toku da bi onda iz korita ispu-njenoga hukom i prštanjem nastavila put prema istoku i ušću u Dunav, riječnome je brodarstvu stoljećima predstavljao klopku opasnu po život. Tek kad su početkom 16. stoljeća odlučni gradi-telji vodenih putova počeli ustavama za čamce i splavi omogućavati prolaz i teškim teretnim čamcima kojima su se višetonski tovari soli iz

rudnika u alpskoj regiji nazvanoj *Salzkammergut* prevozili do Dunava, a odande dalje do Crnoga mora, Divlji vodopad nije postao manje zastrašujućim, ali je ipak odnio manje žrtava.

Lorcanov pradjed bio je posljednji u nizu rukovatelja ustave koje su zvali *Fallmeister*, a brodice natovarene solju složenim sustavom kanala i prevodnica preko Divljega vodopada spuštao je u donji tok rijeke. Kad je transport soli vodom prvih godina 20. stoljeća premješten na tračnice i ceste, a transportne su brodice otišle u rashod, pradjed je ostao bez posla u fino raspršenoj vlazi kućice rukovatelja ustave, no slamom pokriveni smještaj na obalnoj stijeni mogao je koristiti i dalje. Ondje mu se rodila i jedina kći, Lorcanova baka, koja se cijeloga života borila s melankolijom i tijekom uzaludne potrage za srećom donijela je na svijet dvoje izvanbračne djece. Nikada nije odala imena očeva, dvojice radnika iz tvornica papira koje su se nalazile više uzvodno. Tako je starije od to dvoje djece, opterećeno manom izvanbračnoga rođenja, Lorcanov otac, odraslo samo pod paskom tužne majke. On je uz potporu siromašnoj djeci dogurao do gimnazije i onda se nakon višegodišnjega zatočeništva na poluotoku Krimu, kao jedan od *kasnih povratnika* naposljetku zaposlio kao učitelj u seoskoj školi dva kilometra istočno od Divljega vodopada. Ondje je Lorcana i još troje svoje djece podučavao ne samo osnovnim računskim operacijama,

nego im je tijekom ljetnih mjeseci pokazao kako se čak i u uzburkanoj i do bjeline zapjenjenoj vodi ispod vodopada može plivati tako što se čovjek s povjerenjem prepušta vrtlozima i ne hvata ga panika kad ga oni gurnu pod vodu neukrotivom silom, ali ga onda pouzdano puštaju prema nebu iskrivljenome pod divljom vodom.

Lorcan se sjećao bezbrojnih nedjeljnih šetnji od sela do vodopada, hodočašća u očevu prošlost, koji je na tim šetnjama pripovijedao o djetinjstvu na rijeci i neprekidnome huku, a i o tome kako je naučio plivati u mirnoj bistroj vodi iznad ruba vodopada. Tijekom učenja majka bi mu zavezala uzicu oko bokova, a njezin bi drugi kraj omotala oko noge stolice, da bi onda sjedeći na njoj i pletući na suncu sina pustila da se na napetoj uzici poput ribe na udici isprva koprcu, a onda zapliva nošen vodenom strujom.

Zar se pritom nikada nije bojao da će uzica puknuti ili da će majka zamišljeno ustati sa stolice, oslobađajući uzicu, nakon čega bi se on survao niz grmljavinu vodopada? Ni jednom nije na to pomislio, odgovorio je otac, imao je toliko povjerenja u majku da mu takva nesreća nikada čak ne bi ni pala na pamet.

Lorcan je nakon *vodopada na rijeci Traun* iz djetinjstva još zapanjen stajao pred mnogo većim vodopadima – Viktorijinim slapovima, slapovima Nijagare, vodopadima u nacionalnome parku Iguazú između Brazila i Argentine, pred

japanskim slapovima Shōmyō ili pred najvišima od svih, Angelovim slapovima u Venezueli, čija vodena koprena iz nebeskih visina pada gotovo tisuću metara u tamnu dubinu – no kroz svako od tih vodenih čuda vidio je kako vodopad rijeke Traun prosijava poput vodoznaka.

Sestra Maria jedne ga je zaleđene zime, kada se vodopad, uz iznimku potočića koji je tekao koritom od mahovine, zaledio u više metara debele, goleme ledene tornjeve, fotografirala pred tom staklenom utvrdom. No kad god bi Lorcan poslije promatrao tu sliku i vidio sebe kako poput nakešena patuljka pozira pred ledenim kulama, čuo bi huku vodopada, iako je sestra tada pritisnula okidač aparata u dubokoj zimskoj tišini.

Abeceda muke. Tijekom zimske plovidbe Nilom uzvodno pod jedrima dvojarbolne feluke, Lorcan je izlazeći na kopno u Kom Ombu, Luksoru, Karnaku i antičkim kamenolomima Jabal al-Silsile, u više tona teškim blokovima pješčenjaka od kojih su izgrađene goleme građevine hramova i faraonskih posmrtnih palača opetovano primjećivao nizove ureza, izbrušenih i izgrebenih žljebova. Jedan član posade koji bi ga često pratio od pristaništa uz obalu rijeke do svetišta,

tumačio je duboko urezane nizove znakova napola na arapskome, napola na talijanskom, kao tragove brušenja što su ih prije tri ili četiri tisuće godina građevinski radnici i klesari ostavili oštreći dljeta i sjekire, kao abecedu muke upisanu u vanjske zidove faraonskih spomenika, čime su postali tako nezaboravnima kao i sami hramovi, palače i piramide.

Vrativši se na feluku, osvježen povjetarcem koji je napeo glavno jedro, Lorcan je mobilnim telefonom upitao sveznajuću Veliku mrežu o tragovima brušenja, no nije nalazio objašnjenje koje ne bi ostavljalo mjesta sumnji, nego samo popis pretpostavki koje su često jedna drugoj proturječile.

Nakon doba faraona, Kopti koji su prihvatili kršćanstvo posvetili su palače mrtvih i hramove novome spasonosnom učenju i te su utore ugravirali u kamen kao obrambenu čaroliju od Sotone i njegovih demona. Ma kakvi: u drugim dijelovima svijeta, pa i na svim kontinentima!, takve su gravure nastale po svetome zidu proizvodnjom kamenoga brašna. Ono se miješalo u hranu i pića kao lijek za ublažavanje ili liječenje bezbrojnih bolesti. Ali ne! Ti su utori tragovi brušenja mačeva i kopalja prije bitke... Prije bitke? Naprotiv: kada bi netko naoružan ušao na sveto područje da bi od nekog nadljudskog bića izmolio pobjedu ili barem junačku smrt, on bi oružje *otupio* na posvećenoj arhitekturi

da svetište ne bi okaljao ubilačkim namjerama. Možda su, i to se moglo pročitati na Velikoj mreži, ti utori tragovi pandži gospodara pakla koji ih je zabio u kamen kao znak da čak ni svetište bogova nije sigurno od zla.

Zaista? Tko zna, možda je bila riječ samo o oznakama izviđača koji su drugovima za sljedeću noć htjeli označiti koliko se kaleža, crkvenoga posuđa i kutija za milodare može ukrasti s one strane zidova. U urezima su prepoznali i vulvu koju su žene često višednevnim naporima urezivale u pješčenjak da bi omekšale nadležnu božicu kako bi moliteljici podarila dugo uskraćivanu plodnost. Ili je to ipak i opet bila vatra, pokušaj da se ocilom ili brzim okretanjem štapića iz svetoga kamena izbije iskra da bi se onda nakon višesatnoga poklonstva upalila svjetiljka za noćni povratak kući? Ti su reljefi mogli nastati čak i kao puka razbibriga, a urezali su ih čuvari hrama kopljima iz dosade... Dok je feluka ubrzavala na poslijepodnevnome vjetriću i bešumno klizila u smjeru juga, mreža je nabacivala brojna pitanja – i sve ih ostavljala otvorenima.

Kad se Lorcan iskrcao u Asuanu da bi s one strane velike brane, kroz pustinju do Abu Simbela nastavio put duž petsto kilometara dugoga akumulacijskog jezera u kojemu su brojna sela potonula uz plač, u prtljazi je nosio najlakši, a istodobno i najteži suvenir što ga putnik s

putovanja, a posebno nakon posjeta zemlji fara-
ona može donijeti: zagonetku.